

Maaka ar pefuhtschau par pasti:	
Ar Peelikumu: par gadu	2 rbl. 35 lap.
bef Peelikuma: par gadu	1 " 60 "
Ar Peelikumu: par $\frac{1}{2}$ gadu	1 " 25 "
bef Peelikuma: par $\frac{1}{2}$ gadu	— " 85 "

Maitsa bes preefuhitschanas Riga:
Ur Peelikumu: par gadu 1 rbi. 75 sap.
bes Peelikuma: par gadu 1 " — "
Ur Peelikumu: par $\frac{1}{2}$ gadu — " 90 "
bes Peelikuma: par $\frac{1}{2}$ gadu — " 55 "

Mahias Meeffis.

29. gada - gahjums. — Mahjas Weesis isnahk weenreis ya nedeku.

No 33.

Sestdeen, 11. augustâ

1884.

Mahias Weesi ar **Peelikumu** war pastellet un **Sludinajumus** nodot **Nigā**, pec **Petera** basnizas. Bes tam „Mahias Weesi“ war wehl pastellet bes dauds preenemshanas weetahm Peterburgas un Jelgavas Ahr-Nigā un Sarlandaugavā, wehl zitās pilsehtās, kā:
Zehsis: Grāhvēl un Peterfon l. bōdē; **Walmeera**: G. G. Trey l. bōdē; **Waltā**: R. Rudolfs un Paulin l. bōdē; **Aujene**: J. Alsfne l. graham.-bōdē; **Limbachhōs**: D. Uhder l. bōdē; **Jelgawā**: H. Allunān un Bēshorn l. graham.-bōdē; **Bauskā**: J. Beckmann l. graham.-bōdē; **Kuldīgā**: Bēshorn l. graham.-bōdē; **Vecpāja**: Ulstīn l. graham.-bōdē; **Taunījelgawā**: A. Schwabe l. graham.-bōdē; **Tukumā**: Baumann l. graham.-bōdē; **Talsōs**: H. Tov l. graham.-bōdē un bibliotēks un Wolontschewski l. grahamatu-bōdē; **Kandavā**: Jaegermann lga weesnīzā; **Sabile**: Ginter lga weesnīzā. Tad wehl „Mahias Weesi“ war apstellet pec ūsweem zeen. draudses mahitajeem, ūlolojajeem un pagasta ūklihweem, turus mībli ūbdsu, taddas apstellešanas laipni veenem.

Koleru schrga.

(States Rr. 31.)

II.

Kolera ir loti lipiga slimiba, bet wina nepeelihp tahdā wihsē, kā par peemehru scharlakas, mafalas, bakas, zaur to, kā lihds tam wesels zilwels sanahk kōpā ar kahdu ar kolera faslimuschu, tā kā slimibas weeta tad taisni no weena war pahreet us otru. Zaur fa-eeschanos ar kolera fasirguscheem ween nedraude ziteem nelahdas breesmas, zaur ko tad ari isskaidrojahs, kā ahrsti, kopeji un ziti zilweki, kureem sawa amata pehz wehl dauds wairak jasa-eetahs ar koleras slimneekem, ne kā ziteem, nemas beeschali ar scho slimibu nesafslimst kā ziti zilweki, kuri ar tahdeem slimneekem reti waj ari nemas nesateelahs. Kolera pahreet no weena zilweka us otru tilai tahdā wihsē, kā winas dihgti jeb balziti, kuri atronahs slimneeka islahrnijumds, top ee-elpoti

pawifam weseli. Dr. Kochs nu aibildinajees arto, la laikam kustoni newar faslimt, un kab topot teikts, la fenakas epidemijas daschás weetás (Odesa, Ašowá, Berline) daschi kustoni esot faslimuschi un miruschi ar kolera, tad ta laikam nebuhs kolera bijuji, bet kabda zita, schai lihdsiga slimiba. Bet sché pretim jaapeeishme, la professors Thierschs Leipzigá ir baxojis daschus kustonius, ihpaschi baltas peles, ar iskalteeteem koleras flimneela ifahrnijnimeem un schee kustoni ir faslimuschi ar ihsteno koleeru. Tadeht, kaut gan no Dr. Kocha atrastais bafzils laikam buhs koleras bafzils, tadeht la ne weená zitá slimibá naw usejams, jeb kurfesch skatotees us to, la Kocham naw isdeweess, zaur winu kustoneem peelipinat kolera, drihsaki usska-tams par koleras bafzila preelschformu, tad tomehr to wehl newar klaji issludinat par ihsteno koleras bafzilu, eekam ne-isbdodahs zaur eksperimenteem pee kustoneem peerahdit, la wineem teescham schis nosaukums peenahkahs.

Kliniku ahrsteem koleras laikds ir dauds sumtu koleras lihku ja usgreesch, bes ka wineem zaur to zeltos kahdas fewischkas breefmas. Kad daschu-reisi ir notizis, ka kahds no lihku nesejeem, pawadoneem, aif sahrka peepeschi fasirgst, tad zaur to nebuht naw peerahdits, ka winam fehrga no scha libka ir peelipusi, ja, drihsaki un drotschaki waretu teilt, ka winsch naw dabujis flimibu no ta koleras lihka, kureu winsch ir nefis waj pawadijis us kapfehtu, jo tapat ka latra zita lihypiga flimiba, ta ari kolera ne-ijzelahs tuhlit pehz tam, kad wina ir peelipusi, bet tikai pehz pahri deenahm. — Pehz manahm domahm teem ir taisniba, kure domä, ka koleras dihgki zaur lihku puhichanu, kura ziteem nemanot jaw loti drihsfi pehz nahwes eesfahkabs, top wahjinati, ta ka wairs nespohj ziteem zilweeem peelipinat fehrgu, un drihsfi pawisam ijsnihzinati.

uhdens atronahs netahli no semes wirfus, pastahw
swarigakee koleras perekli. —

Greejim tagad ſawu wehribu uj djeramo uhdeni un uj swarigo lomu, kura ſchim ir pefſchirka wiſā koleras iſplatischanahs un peelipschanas jautajumā. Tagad neweens wairſ neſchaubahs, ka kuleria wiſbeeschaki top iſplatita zaur djeramo uhdeni. Tas noteek tahađā wihsē: Koleras dihglischi jeb balzili, kuri atronahs koleras flimneeku iſlahnijums, eefuhzahs libds ar ſcheem mihiſta ſemē, pahreet te ſemes-uhdeni un libds ar ſcho jeb zaur wina palihdbibu eenahk akās. Kad mi gilwels iſ tahađas akās, kuras uhdeni atronahs koleras balzili, djer, tad wiſch ar ſatru iſderto glahſi uhdens norij fehrgas balzilus, kuri, mahgā un ſarnās eekluwuschi eefſchā, ſche ſahk strahdat ſawu poftiſchanas darbu. Jeb ari koleras balzili libds ar nedefiſizeteem flimneeku iſlahnijumeem

waj, kā tas wehl beeschali noteckahs, pahreet dseramajā uhdēni un tad lihds ar scho eenahk mahgā un sarnās eelschā. Kad nu istaba, kura ar kolera faslimis zilwels atronahs, top arweenu tihra tureta un peenahloschi desinfizeta, slimneela islahnijumi ari top desinfizeti un ilgi ne-atstahti istabā, tapat drehbjū jeb weschas gabali, kuri ar slimneeka ismetumeem ir apkehsiti, top drihsī ainstesti un desinfizeti waj fadedsinati, tad ziteem, kuri ar slimneeku fateekahs, fehrga no wina newar peelipt; koleras slimneela dsjhwoekis ir wairat bishstams, ne kā pats slimneeks. Kolera peelip-schanas sinā toti lihdsinajahs tihsam un ains sehgai, kura dihgli ari atronahs slimneeka islahnijumds. Dauds ir mehginats, koleras dihgli jeb bałzilu atraſt, bet lihds schim tas naw isdeweess. Dr. Kochs, kuresch no Wahzijas waldbas pehrnika aiffuhiits us Egipti, lai publetos atraſt mineto bałzilu, un kuresch wehlak no Egiptes wehl bija aifbrauzis us koleras dsimteni, Indiju, gan ir atrađis wiſu koleras slimneeku islahnijumds kahdu ſewiſchku bałzilu, kuresch pee ziteem slimneekem nekad nebija atronams, un tadeht scho ir ifſlubinajis par ihſtēno koleras bałzilu, bet kad Dr. Kochs mehginaja eepotet schoſ dascheem kustoneem, no kureem is ſenakahm koleras epidemijahm bija ſinamis, la tee ari war faslimt ar kolera; jeb ehdinat schoſ kustonus ar winu, tad ſhee palika

Zaur augschâ peemineteem profesora Thierscha eksperimenteem ari wehl tika peerahdits, ka frischee iskahrnijumi naw lipigi, jeb masakais naw tik stipri lipigi, fâ wezee, jaw drusku eekaltschée; jo Thierschs tikai tad kustoneem wareja peelipinat koleru, kad winsch tos baroja ar jaw fakaltscheem koleras-flimneeku iskahrnijumeem, turprettim tas winam nekad ne-isdewahs, kad winsch leetaja frischus iskahrnijumus. — Tapat ari wiſas epidemijâs tika eewehrots, ka flimneeku kopeji, kusi flimneeleem palibdseja apmainit apkehsito weschu, jeb tihrija nokehsitos traufus un istabu, nefaslima leelakâ mehrâ, fâ ziti zilwelki, kureem nebija tabdâ finâ janodarbojahs ar flimneeleem; turprettim masgatajas, kuras dabuja wehlaki ismasgat koleras-flimneeku apkehsito weschu, leelâ skaitâ faslima un nomira ar koleru. — Tik daschu reisj, bet loti reti, ir notizis, fâ ari jaw zaur frischeeem iskahrnijumeem kolera ir peelipuji, bet tas tik reti ir atgadijees, ka zaur scheem atgadijumeem augschâ isteiktais likums nekahdâ wiſe netop apgahsts. — Tapat ari bailes no ar kolera miruscho zilwelki lihkeem ir pawifam nedibinatas un weltigas un tadeht ari daschâs walstis pastahwoschée preefsch- orafstii, ka ar koleru nomiruschée ahtri — wehl pirmajâ deenâ pehz nahwes — paglabajami, un bes tam warbuht wehl fewischkâs kapsehtas, ir newajadfigi, tadeht ka bespamatigi. Lasaretu un

rijfsees 7000'—9000' augstds kalnds, bet Eiropā
wina nelad ne-aistika weetas, kuras atronahs 2000'
lidds 2800' augstas. Schweizijā dauds lauschu
dsihwo fahdschās 2500' pahr juhreas wirsu, bet
nelad weens no scheem ir faslimis ar kolera. Indijā
ari tika eewebrōts, ka augstds kalnds no
schihs sehrgas war drihsak fargatees ne kā elejās
un tadehk kara-pulki, kureem dauds no koleras
vija jazeesch, tika aissuhiti kalnds, kur tad no
fawa ne-aizinata weesa tika wakā. Anglijā jaw
preeksch 25 gadeem Dr. Farre ir teizis, ka jo
augstaki pahr juhreas zilwelī dsihwo, jo masak wini
faslimis un mirst ar koleru. — Weetās, kuras
atrodahs us zeetas, akmīnainas jeb flintainas
semes, kura uhdens newar weegli zaursuhletees,
kolera masak plosahs, ne kā tahdās weetās, kuras
atronahs us weeglas, mihiestas semes, kura uhdeni
weegli zauri laisch; tapat ari tahdās weetās, kuru
tuwumā atronahs purwji jeb duhnas, kolera weegli
war isplatitees. Pilfehtās pagrabu dsihwokls,
kureis uhdens is semes weegli war eefuhletees un
krei tadehk beeschi stahw mitri, kolera stiprakī
plosahs ne kā fausajobs wirs semes esforschōs mitekls.
Tas wijs isskaidrojabs zaur to, ka leels flapiums
toti weizina kā wiſu bakteriju un bakzilu, tā ari
koleras bakzilu ee-augfchanu un wairofchanos.
Par to ari newar schaubitees, ka tur, kur seme
ir toti mitra un ihpfachī kur pasiahwigs semes-

ipes, waj wiin dabun is uhdenswadeem, las no tahnahm upehm eefahkahs, un uhdene bes eepreelfschejas filtreshanas aiswed mahjoklōs, tad faslimist ar kolenu. — Ta par peem, kahda Londonas preelfschpilsehtā wiſt laudis dabuja sawu dseramo uhdene is lahdas alas Brondstrattā, kura bes schau-bischanahs bija pildita koleras baktileem: schini preelfschpilsehtā tad ari 1854. gadā kolera loti stipri plosijahs lihds tam laikam; kamehr minetā aka tika aifflehgta. No tahs deenas fahlot tanī apgabalā neweens no jauna wairēs neſafslima ar kolenu. — Tanī namds Londonā, kuri sawu dseramo uhdene dabuja is tahs Temses datās, kura jaw leelaka Kloaku dala bija eetezejuſi, 13 eedſhwotaju no tuhktoscha mira, kurprelim tanī namds, kureem uhdens peenahza is Temses datās, kas atronahs augschpus no Kloaku eetekahm un tadeht wehl nebija ſamaifita ar Kloaku faturu, tikai 3,7 eedſhwotaju no tuhktoscha nomira. — Tanī Londonas datā, kura atronahs wiſwairak us reetri-neeem un tadeht is Temses dabun wiſtihrako uhdene, 1854. gadā mira 8 no 10,000, tanī datās, kas atronahs wairak us pilſehtas widu, 17 no 10,000 un heidsot paſchā pilſehtas widu 163 no 10,000 eedſhwotajeem. Tanī paſchā gadā puſe no lahdas Londonas apgabala dabuja dseramo uhdene is tihra Tedingtonlock'a esara: nomira 87 no 10,000 eedſhwotajeem, 1866, gadā turprelim wiſt ta

Par isqabjejem un pahruhzejem.

„Lat. *Alw.*“ dabujuschas schahdu rakstu:

lihdsiba, lo jaw mineju, ir tagad paſcheem par
ſawu naudu jagahda; tamdeht lam naw kahds
100 rubku wehl kabata atlizees, Gelsch-Kreewijā
atnahfot, nepawisam bes funga palihdsibas newar
eeſahft mahju tafit. To wareja gan Kurszemē
latrs, kas domaja us Gelsch-Kreewiju nahft, ap-
rehkinat, zif par ſawu mantibu warehs eenemt
un zif atkal buhs ifdoschanu, tahdu tahlu zefu
aisbraukt, un waj jele mas kas atlifsees, tanī
weetā aisbrauzot, kur domā nomestees — un
wehl, kahdu palihdsibu fungi dos, un kahda
ſeme, kahdas zenaſ rentei par beſetinu. To
wiſu buhtu ſlaidri ifswaijazifchi papreelſch zaure
wehſtulehm, jo daudſeem ir radi un paſiſtami
Gelsch-Kreewijā, kas ilguſ gadus tur dſiħwojuſchi
un ſina wiſu ſlaidri. Neweens no ſcheem
nebuhtu til beſdeewigſ bijis, ka buhtu netaiſnibu
ol rafſtijs.

isskaidroschanas, pasinot par teem Latweescheem, las scho pawaſar' dauds if Kurſemes iſnahkuſchi uſ Gelsch-Kreewiju, un tagad atkal, kā laikrakſti ſiav, eet atpaſat uſ dſimteni. Ari pee muimſ scho pawaſar' dauds familiju if Kurſemes atnahza, apmeſtees uſ dſihwi Gelsch-Kreewijā, un ziti jaw ir eefahkuſchi ſawās eedalitās weetās meschus zirſt un ehkas buhwet, un tāpat ari lauktus un plawas eetaiſit, un ziti, lam nebijs eespehjams, ſchini gada, eefahkt ſawu dſihwi, deht weeglakas kabatas, palika pee lunga uſ diputati, ar tahdu nolihgumu: kungs atwehl wineem ſawā apgabalā, lai scho wasar' iſmelle-jahs, kur katraam patiſh apmeſtees, un tur tad wiſch, proti kungs, liks ruden' eefehrt rudsus un dos nahkoſchu pawaſar' fehklu preekſch waſaras ſehjumeem, un zitu wajadſibu lai peegahdā paſchi. No pirmā eefahkuma lahdus gadus atdos pa welti, un tad rente buhs jamalkā, no 2 rubli par deſetinu, kahda ta ſeme. Tahdu valihsibu neweens kungs waires nedod tagab, kā pirmajeem atnahzejeem, kur fungi dewa katrai familijai puſotra gada maift, un wehl wiſu zitu wajadſibu pee eefahkuſchanas. Un tanis gaddas ſeme ari bija lehtala; jo dahrgaki tad neprasijsa, kā 2 rubli par deſetinu. Bet tagad par wiſu fliktalo ſemi malkā 2 rubli, un par labaku 5 lihds 6 rubli par deſetinu rentes naudas; tapehž tagad dauds gruhtali ir eefahkt. Wiſa ta pa-

tahkumā usmetusches, sawas nepatihkamas buh-schanas deht jeb isnihlschanas pehz, mellejot fewim beedrus is Kursemes, kas lai ko palihdsot. Bet tas naw vis labi, ta no mums Gelsch-Kreewijā dsihwodameem rakstit, jo kahdu palih-dsibū mehs no teem waram gaidit, kas paschi nela newar eefahkt; un faut ari wineem buhtu simteem kabata, tomehr wini nespēhtu, mums nei skolas, nedz basnizas taisit, nedz muhs if-fargat no isnihlschanas, kad mums buhtu ja-isnihkt, jeb muhsu ruhltumus salbinat, waj walodu un tizibu aissfargat — tas ir wineem pawisham ne-eespēhjama leeta, ko ik latrs gudrā zilweks war saprast. Ta nu gan ir pateefiba, ka mums naw pascheem sawas skolas un basnizas, ka Kursemē un Widsemē latrā draudzē. Bet tomehr mehs waram Deewam godu dot, un tāpat ari dauds pateizibu muhsu zeen. mahjitatjam un skolotaja fungam, kas muhs ne-aismirst, latru gad' sawas finamas reisas apmeklet is muhsu gubernas pilfehtas Mogilewas. — Un tad wehl gribu kahdas pateefigas rindinas muhsu zeen. tauieescheem paſneegt, tillab Kursemē, ka Widsemē, par to, ka zeen. A. B. lgs raksta, ka tee atpaka-gahjeji fazijuschi, wineem tapuſi rahdita pur-wainds meschds jeme preefsch apmeschanahs uſ-dsīhwi. Bet tas gan buhs par dauds aſi spreefts, jo es pats eſmu ar wineem kopā staigajis un ūkatijees tahdas femes, ko wineem rahda, un tāpat no daudseem dſirdejis tos wahrdus: purws, elle. Bet kahds tas purws un elle, to wini nespārot un nepaſiſt; wini noſauz tahdu par purwu un elli, kur atrod meschds wehl pawafar' uhdeni. Bet tas nebuht ta naw, jo par prowi waru ūchādu iſſkaidroſchanu dot, lai ik latrs zeen.

taanteitis dīsimtenē paſiſt Gelsch-Kreewijas purwus un elli. Tas bija 1870. gada, kad ari dauds uſ Gelsch-Kreewiju atnahza un dauds atpakaſ aīsgahja, tāpat fazidami, ko purwds eefahkſim; bet ziti atkal peenehma toſ tā nosauktos purwus, un kad nu wiſch ſcheit buhtu un redſetu to purwu, tad gan nepaſiſtu, ueds ari fazitu, ka ta ir ta weeta, ko preeſch 14 gadeem nosauza par purwu un elli, jo tur naw neweena grahwja reakts, ka tas purwds teek darits, preeſch noſauſinachanas, bet tif ir meschs nozirſts un tagad ſahle lihgojahs, ka preeſch ir katraam to uſſkatit, jo naw nekahda purwu ſahle, bet ir lihdsiga katrai, kas aug gar ſtrauteem un laukmaleem. No tam war redſet, ka nebija purws, bet zeeta ſeme, wirs kuras uhdens ſtabweja tamdeht pa-vaſar' ilgaki, ka leeli lapu koli nekahwa faulei tif ahtri peetilt ſlaht. Un wehl zeen. A. B. kgs rafsta, ka ehkas, no apakeem balkeem uſzirſtas, uſſkatotees drihsak pehz pirtneeka, nela pehz fai-neeeka ehkahn. Us tam waru atkal ſlaidri at- bildet: Ja zeen. A. B. kgs buhtu reiſojis zaur muhsu gubernahm, tad gan nefmahdetu no apa- keem balkeem uſzirſtas ehkas, jo tad buhtu redſejis pilſehtās ir pat diwtahschigus namus no apakeem balkeem taisiſtus; jo ta ir Gelsch- Kreewijas mode, un talab naw ko brihnitees. Nu tad wehl beidsot luhdzu zeen. Iaſitajeem, ne- domat, ka es ſcho rafstu tikai tamdeht, gribe- dams lahdus iſwilinat no dīsimtenes; nē — tas naw nepawīsam mans nodoms. Lai Deewa pa- lihds katraam dīſhwot ſawā dīsimtenē, jo tas gan naw nekahds labums — kad jele zik maſ war zauri naht — uſnemt tahdus tahtus zelus, un ſweschā weetā atkal eelſch mescheem eefahkt, kur

